

LIDSTVO PROTI SOBĚ

Říká se, že normální člověk si dovede představit peníze jen do úrovně výhry ve Sportce. Možná proto lidé mlčky přecházejí fakt, že státníci, kteří svoji moc odvozují od lidu, tak snadno souhlasí s astronomickými výdaji na zbrojení. Navíc vystrašení hrozbou terorismu lidé nevidí, že většina vojenských výdajů nemá s aktuálními hrozbami a riziky nic společného – že možná právě tyto výdaje ohrožují budoucnost. Málkokdy v lidských dějinách byl svět tak bezpečný, jako je tomu dnes. Pro většinu států se stalo normální neválet. Žádná velmoc si nečiní územní nároky. Ve světě není stát, který by zpochybňoval oprávněnost existence liberálních demokracií. A přesto začínají nové závody ve zbrojení.

A nejen to: začala eroze již tak nedokonalého režimu kontroly zbrojení, který byl obtížně vytvářen od počátku 70. let. Napřed byla v roce 2001 ze strany USA vypovězena Smlouva o omezení systému protiraketové obrany. Roku 2007 Rusko poté, kdy některé státy NATO neratifikovaly Smlouvu o konvenčních ozbrojených silách v Evropě, zmrazilo svoji účast na této

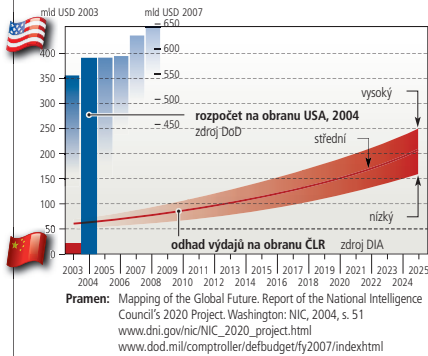
smlouvě. Zároveň se hovoří o možnosti vypovězení smlouvy o likvidaci raket středního a kratšího doletu, kterou podepsaly Spojené státy ještě se Sovětským svazem.

Jako základ pro orientaci v oblasti výdajů na zbrojení slouží vědcům, ale i mnohým politickým institucím, údaje Stockholmského institutu pro výzkum míru (SIPRI). Podle SIPRI vzrostly za poslední dekádu vojenské výdaje ve světě o 37 %, na 1158 miliard dolarů v roce 2006. Tyto vojenské výdaje jsou ovšem extrémně nepravidelně rozděleny. Z tabulky 1 vyplývá, že v patnácti z téměř dvou set států se vydává 83 % všech světových vojenských výdajů.

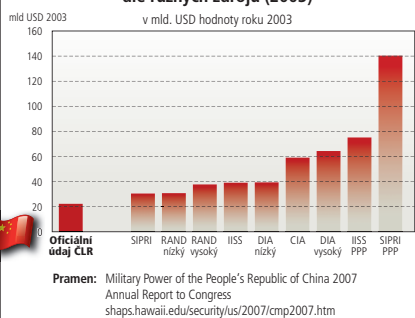
Při zachování chladné řeči čísel lze snadno zjistit, že téměř polovina (46 %) světových vojenských výdajů připadá na jednu zemi – na Spojené státy americké. Ostatní stálí členové Rady bezpečnosti plus Německo, Japonsko, Indie a Brazílie plus dalších šest států patřících do první patnáctky zemí s největšími vojenskými výdaji nevydávají tolik peněz na vojenství jako USA. Výdaje USA jsou přibližně patnáctkrát větší než výdaje Ruska či téměř jedenáctkrát větší než výdaje Číny.

To však není celý příběh. Na stránkách Bílého domu [1] lze nalézt prezidentský návrh rozpočtu na fiskální rok 2008, v němž jsou zvláště uvedeny výdaje Ministerstva obrany ve výši 481,4 miliard (růst o 62 % oproti roku 2001) a zvláště náklady na tzv. válku proti terorismu, tedy především na operace v Iráku a v Afghánistánu – dalších 141,7 miliard (oproti 93,4 mi-

Graf 1. Prognóza vývoje vojenských výdajů ČLR (2003–2025)

Odhady vojenských výdajů ČLR dle různých zdrojů (2003)

1. Patnáct států s největšími vojenskými výdaji v roce 2006

Stát	Výdaje mld USD	Výdaje na hlavu USD	Podíl na světových výdajích v %
USA	528,7	1 756	46
Velká Británie	59,2	990	5
Francie	53,1	875	5
Čína	[49,5]	[37,0]	[4]
Japonsko	43,7	341	4
mezisoučet 5	734,2		63
Německo	37,0	447	3
Rusko	[34,7]	[244]	[3]
Itálie	29,9	514	3
Saúdská Arábie	29,0	1 152	3
Indie	23,9	21,0	2
mezisoučet 10	888,7		77
Jižní Korea	21,9	455	2
Austrálie	13,8	676	1
Kanada	13,5	414	1
Brazílie	13,4	71	1
Španělsko	12,9	284	1
mezisoučet 15	963,7		83
svět celkem	1 158	177	100

liardám v roce předcházejícím). Tentýž zdroj pak na fiskální rok 2008 uvádí jako odhad výdajů Ministerstva obrany 583,3 miliard dolarů.

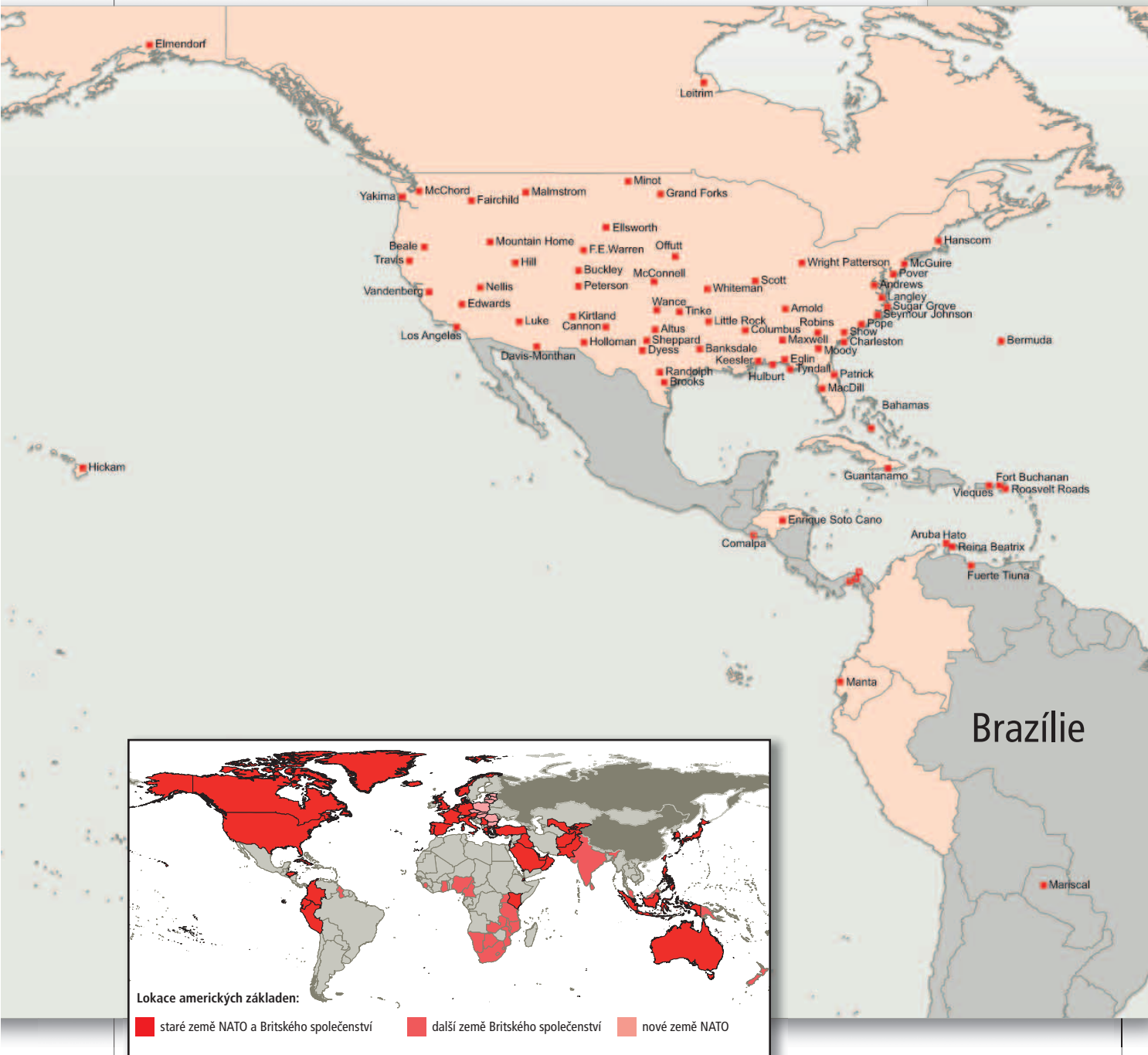
Jenže řada analytiků již několik let upozorňuje, že k výdajům na obranu lze připočítat i např. výdaje Ministerstva energetiky, které má na starost vývoj, výrobu a údržbu nukleárních zbraní. Obdobně lze připočítat i části rozpočtu NASA, Ministerstva pro vnitřní bezpečnost, zpravodajských služeb, náklady na pomoc veteránům a obsluhu dluhu vzniklého během minulých válek. V takovémto případě již řeč nejde o 583,3 miliardách, ale o výdajích na úrovni jednoho bilionu (tisíce miliard) dolarů pro fiskální rok 2008.

Z hlediska budoucnosti je samozřejmě nejdůležitější položka určená na výzkum, vývoj, testy a hodnocení nových zbraňových systémů. Na tento účel počítá rozpočet Ministerstva obrany USA ve fiskálním roce 2008 zatím s částkou 75,1 miliard dolarů. To je částka, jejíž výše podle tabulky číslo 1 nedosahuje celý vojenský rozpočet žadaného státu, kromě USA; vojenský rozpočet Ruské federace tvoří přibližně polovinu částky, kterou Spojené státy vynakládají pouze na výzkum a vývoj nových zbraní.

Pramen: SIPRI Yearbook 2007. Armaments, Disarmament and International Security. Oxford University Press: 2007, s. 270. www.sipri.org

Nejvýznamnější americké, ruské a čínské základny

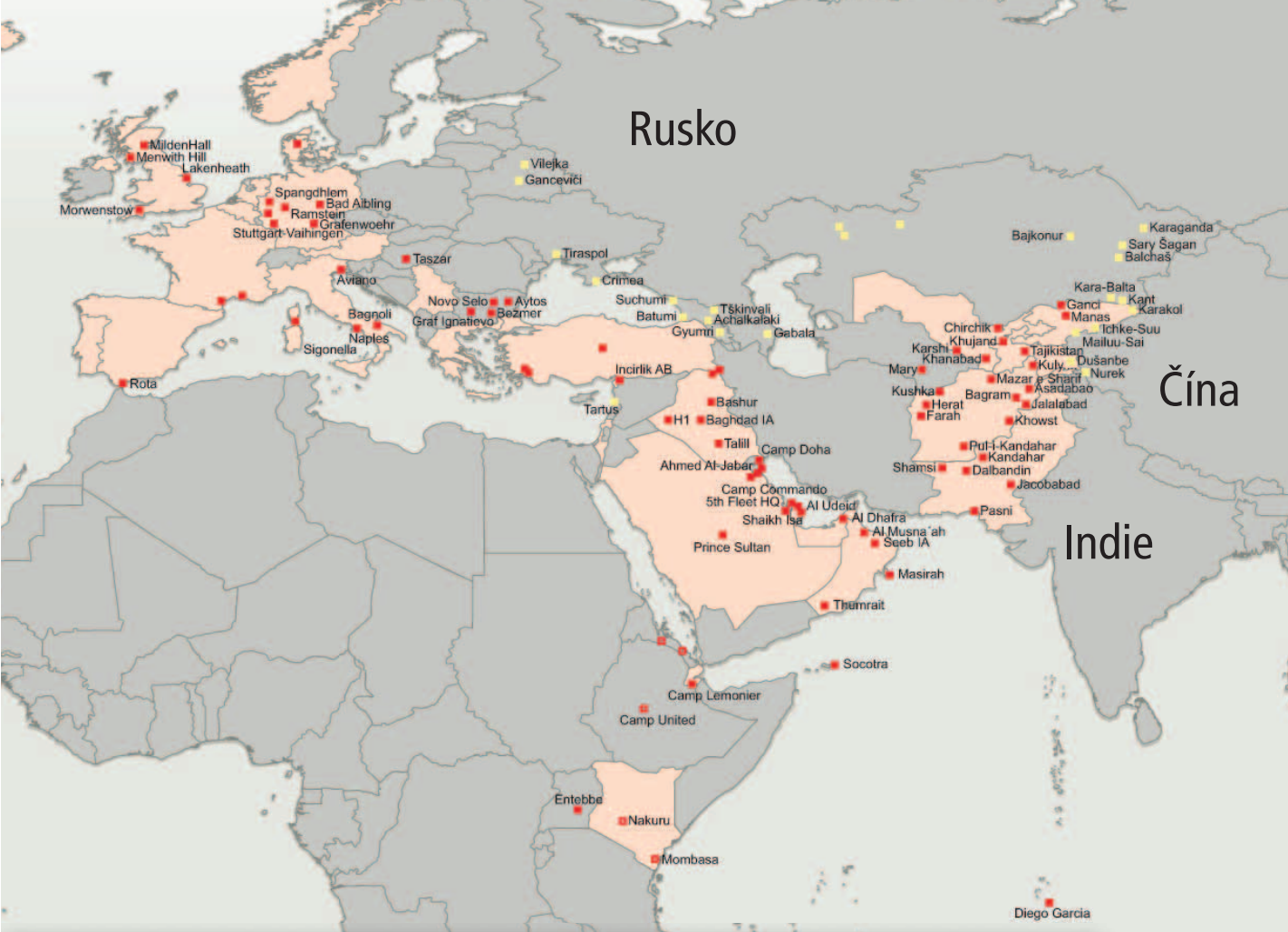
Tabulka 2 ukazuje, kam by podle Akvizičního programu Ministerstva obrany USA [2] měly v roce 2008 směřovat největší výdaje na výzkum a vývoj.

Pro rozvíjející se diskusi v Česku je především zajímavé, s jakou částkou počítá rozpočet na Národní protiraketovou obranu USA. Z tabulky 2 je zřejmé, že se jedná o program, kterému vláda George Bushe přičítá největší význam – i to, že nezahrnuje celou problematiku amerických příprav na válku v kosmu. Podle citovaného zdroje z Bílého domu se na nový

fiskální rok předpokládá 8,9 miliard na vývoj, testy a rozmístování komponentů Národní protiraketové obrany USA, přičemž 310 milionů dolarů je určeno pro základny v Evropě. Podle Missile Defense Agency [3] bylo na program protiraketové obrany od roku 1985 vydáno 107 miliard dolarů, což názorně ukazuje tabulka číslo 3. Missile Defense Agency pak v návrhu rozpočtu [4] předpokládá, že údržba protiraketových systémů bude až do roku 2013 stát každoročně přibližně jednu miliardu, ovšem na vývoj pro potřeby NMD bude vydáno šest až sedm miliard dolarů ročně.

Proč tak dramatický nárůst?

Otázkou otázek je: Proč tak dramatické zvýšení světových vojenských výdajů? Je samozřejmě možné říci, že roste moc Číny a obnovuje se moc Ruska, což vyžaduje zvýšení amerických vojenských výdajů. V tabulce 1 jsou vojenské výdaje Číny a Ruska uvedeny v hranaté závorce, čímž SIPRI tradičně sděluje, že se jedná o odhad, protože oficiální údaje nepokládá za hodnověrné. Trend pak ukazuje na růst výdajů těchto zemí.

- americké základny v provozu
- americké základny budované
- ruské základny
- čínské základny

Mapy: Štěpán Kotrba

Zpráva Ministerstva obrany USA *Military Power of the People's Republic of China 2006* [5], připravená pro Kongres, hned na počátku cituje větu, že „Čína má největší potenciál pro to, být vojenským konkurentem Spojených států“. Defense Intelligence Agency, zpravodajská služba ministerstva obrany USA, uvádí, že v roce 2006 čínské vojenské nebo vojenství blízké výdaje činily 70 a 105 miliard dolarů – tehdy dva- až třikrát více než Pekingem oficiálně oznámené výdaje na obranu. Zpráva Ministerstva obrany USA pak čínskou strategii charakterizuje jako nesrozumitelnou. Je z ní zřejmé, že analytici odchovaní euroamerickou politickou kulturou si nevědí rady s faktem, že stát s obrovskou ekonomickou mocí a globální politikou buduje ozbrojené síly pro lokální konflikty a obranu. Podle pekingské zahraničněpolitické doktríny *Čínská mírová cesta rozvoje* [6] „lidstvo má jediný domov – Zemi. Budování harmonického světa s udržitelným mírem a prosperitou je spo-

lečné přání lidí na celé planetě právě tak jako vznešený cíl Číny“. To je ovšem teze, která je pro západní myšlení buď nesrozumitelná, nebo se jedná o kamuflující frázi.

Graf 1 ukazuje, jak by měl podle analytiků zpravodajských služeb USA do roku 2025 vypadat vývoj čínských vojenských výdajů. Vyplyvá z něho, že ve střednědobém horizontu Čína vojensky USA nemůže ohrozit. Čína se chová jako stát, který se snaží nebyť vojenskou supermoci. I test, během kterého na počátku roku 2007 Čína raketou středního doletu sestřelila vlastní družici, naznačuje, že Peking se orientuje na relativně levné asymetrické strategie, které mají defenzivní charakter.

V medvědí oběti

Rusko naopak vidí svojí bezpečnost v tom, že ukáže schopnost vojensky konkurovat. Velmi citlivě zareagovalo na přezbrojování americké armády, které mělo být původně dokončeno

v roce 2010. Zintenzivnilo své úsilí o obnovu bojovnosti armády rozložené po rozpadu Sovětského svazu a obnovilo nejen výzkum, vývoj a testy nových zbraní, ale též aktivitu svých ozbrojených sil za hranicemi: strategické bombardéry obnovily lety, do Středomoří se vydala ruská flotila, ožily i jaderné ponorky.

Podle prezidentského dekretu obsahujícího Státní program rozvoje zbrojení na léta 2007 až 2015 (GPV-2015) by za osm let mělo být na ozbrojené síly vydáno 4, 939 biliónů rublů, z toho 63 % na nákup nových zbraní. Pozornost přitahují především nové projekty strategických zbraní. Mezikontinentální balistická raketa Topol-M (SS-27), která může být umístěna jak na mobilním zařízení, tak i v silu (GPV-2015 předpokládá nákup 34 raket pro sila a 66 mobilních). Testuje se balistická raketa Bulava (SS-NX-30), kterou mají být vyzbrojeny nové typy jaderných ponorek (Project 955, známé též jako ponorky třídy *Borej* či *Jurij Dolgorukij*; GPV-2015 předpokládá nákup 5 až 8 strategických ponorek). Bombardéry mají dostat nové typy střel s plochou drahou letu s konvenční i s nukleární hlaví. Do služby byly zařazeny nové radary typu Voronež-DM. Do roku 2015 by ruská armáda měla mít 58 nových letadel SU-34, 67 vrtulníků Mi 28H, mělo by vzniknout 18 divízi vyzbrojených raketovými systémy S-400 atd. Ovšem jak konvenční, tak jaderné přezbrojování v Rusku nese charakteristiky snahy uchovat si potenciál druhého úderu, tedy schopnosti odstrašit protivníka, nikoliv zaútočit.

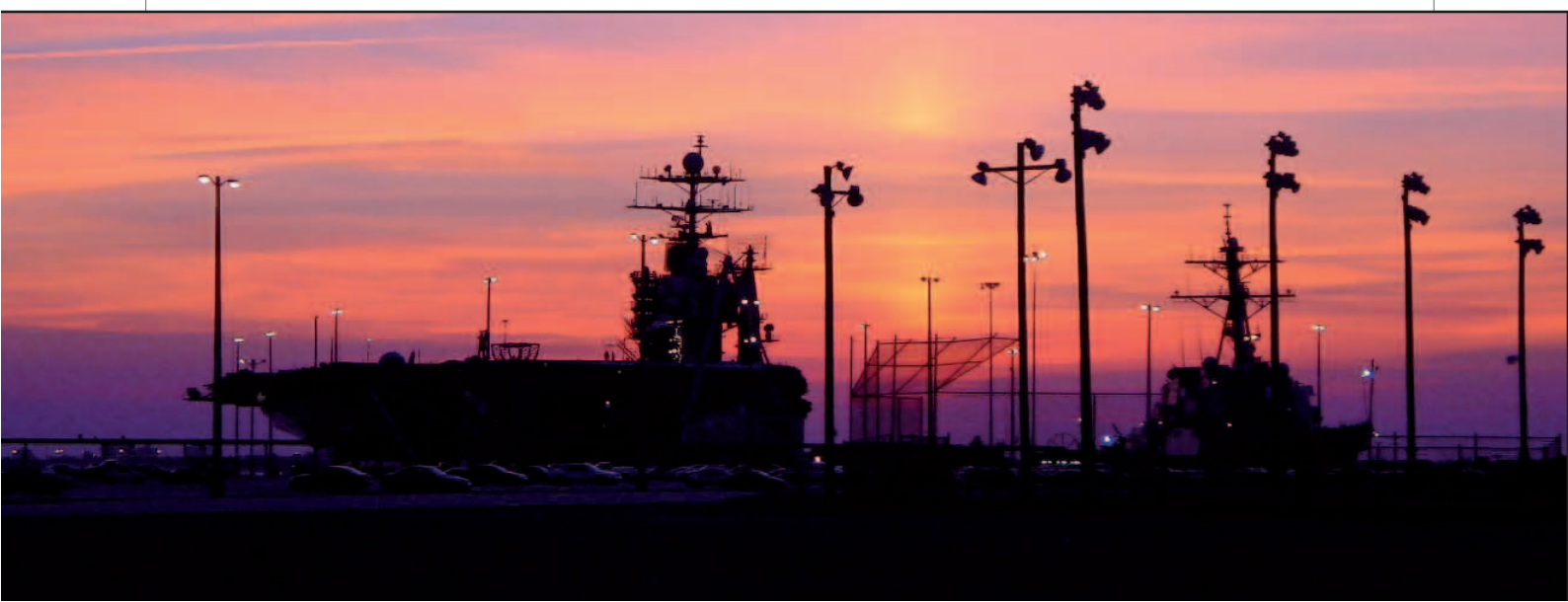
Je zřejmé, že se globální, ale i čínské a ruské vojenské výdaje ve své vývojové křivce přizpůsobují změnám výdajů v USA. Proto lze otázku po příčinách růstu světových vojenských výdajů zúžit: **Proč tak dramaticky vzrostly vojenské výdaje USA?** Odpověď je nutně hledat ve dvou rovinách – doktrinnální a ekonomické.

■ **Doktrinnální důvody:** Do 21. století vstoupily Spojené státy jako hegemon světového politického systému – historicky nejsilnější stát, který neměl a nemá žádnou reálnou

2. Největší zbrojní programy USA (nad jednu miliardu USD ročně)

Program	Rozpočtový požadavek 2008 v mld USD	Procentní změna oproti roku 2007
Protiraketová obrana	8,8	-6,2 %
Stíhačka F-35 Joint Strike Fighter	6,1	+23,0 %
Bitevní letadlo F-22 Raptor	4,6	+15,0 %
Future Combat System	3,7	+8,1 %
Torpedoborec DDG 1000	3,5	+2,7 %
Nové letadlové lodě – třída Gerald R. Ford	3,1	+117,7 %
Bitevní letadlo pro letadlové lodi F/A-18E/F Hornet	2,6	-13,5 %
Ponorky třídy Virginia	2,7	-1,1 %
V-22 Osprey (turbovtulové letadlo kombinované s helikoptérou)	2,6	+23,9 %
Vrtulník MH-60R/S	1,6	+3,9 %
Tanker C-130	1,6	+7,3 %
Odstranění chemických zbraní	1,5	+16,6 %
Obojživelné transportní lodě třídy San Antonio	1,4	+263,5 %
pobřežní bojové lodě	1,2	+30,4 %
Bojové vozidlo Stryker	1,2	+29,6 %
Kosmický program EELV	1,2	+33,8 %
Kosmický infračervený systém	1,1	+59,9 %

Pramen: Program Acquisition. Costs by Weapon System. Department of Defense Budget for fiscal year 2008 http://www.defenselink.mil/comptroller/defbudget/fy2008/fy2008_weabook.pdf

silovou konkurenci. Po příchodu George Bushe ml. do Bílého domu se ale změnil základní přístup americké vlády k mezinárodním otázkám. Začala nová éra unilaterality: Spojené státy se řídí pouze svými zájmy a svými představami o potřebách ostatních. Zároveň hegemonistický unilateralismus vyžaduje, aby ozbrojené síly byly

výdaje se staly jedním z nástrojů řízení ekonomiky, slouží jako jeden z hlavních prostředků přerozdělování zisků, zálohování výzkumu a vývoje, zajištění stability zaměstnanosti i odbytu. Militarismus – tedy zbrojení pro zisk a pro řízení vlastní společnosti, nikoliv pro obranu – se stal součástí amerického způsobu života.

- [1] www.whitehouse.gov/omb/budget/fy2008/budget.html
- [2] www.defenselink.mil/comptroller/defbudget/fy2008/fy2008_weabook.pdf
- [3] www.mda.mil/mdalink/pdf/histfunds.pdf
- [4] www.mda.mil/mdalink/pdf/budgetfy08.pdf
- [5] www.ousairpower.net/China-Report-2006.pdf
- [6] www.china.org.cn/english/features/book/152684.htm

3. Výdaje USA na protiraketovou obranu (v miliardách USD)

fiskální rok	'85	'86	'87	'88	'89	'90	'91	'92	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07
návrh prezidenta	1,8	3,7	4,8	5,2	4,5	4,6	4,5	5,2	5,4	3,8	3,2	2,9	2,8	2,6	3,6	3,3	4,5	8,3	6,7	7,7	9,2	7,8	9,3
schváleno	1,4	2,8	3,2	3,6	3,7	4,0	2,9	4,1	3,8	2,8	2,8	3,4	3,7	3,8	3,5	3,6	4,8	7,8	7,4	7,7	9,0	7,8	9,4

Pramen: Missile Defense Agency <http://www.mda.mil/mdalink/html/mdalink.html>

schopné plnit úkoly samostatně – tedy bez ohledu na mezinárodní právo, bez spoléhání na spojence a proti jakékoliv, byť i hypotetické, koalici. Navíc Bushova doktrína, přijatá v roce 2002 a upravená v roce 2006, předpokládá preventivní využití síly proti hrozbám, které se ještě nestačily zformovat – což lze chápat i jako přípravu proti Rusku a Číně.

■ **Ekonomické důvody:** USA vznikly jako vyhraněně antimilitaristická společnost. Ovšem po 2. světové válce získal vojensko-průmyslový komplex novou roli. Vojenské

Změněný přístup Bílého domu k mezinárodní problematice vyčerpává nejen Spojené státy, ale i svět jako celek. Ve chvíli, kdy by se lidstvo mělo soustředit na odstraňování hladu na zemi a čelit klimatickým změnám v atmosféře, zahajuje zbrojení v kosmu. Zvyšuje se ničivá schopnost vojenských potenciálů, roste riziko sebevraždy lidstva.

■ **Prof. PhDr. Oskar KREJČÍ, CSc.** ■

Foto: DoD, DefenseLink
Mapy: Štěpán Kotrba

Podklady – základny:

ausairpower.net/APA-PLA-AFBs.html
usmilitary.about.com/od/theorderlyroom//blstatefacts.htm
benefits.military.com/misc/installations/Browse_USMap.jsp
www.militarybases.us/

Podklady – vojenské rozpočty:

Mapping of the Global Future. Report of the National Intelligence Council's 2020 Project. Washington: NIC, 2004
www.dni.gov/nic/NIC_2020_project.html

Office of the Secretary of Defense – Budget Materials
defenselink.mil/comptroller/defbudget/fy2007/index.html
defenselink.mil/comptroller/defbudget/fy2008/index.html

Rising Powers: The Changing Geopolitical Landscape
dni.gov/nic/NIC_globaltrend2020_s2.html#page53

The structure of the budget shows that Russia is changing its defense priorities
english.pravda.ru/main/18/88/351/16093_defense.html